

Verso

- 1 τοῦ πενθεροῦ μου
2 διὰ γρ(όσια) : 500

25

Ὁμολογία τοῦ Κωνσταντίνου Μπάου

Χάρτης δίφυλλος
0,230×0,170

1822, Ἰανουαρίου 22
Σίφνος

Ὁ Κωνσταντῖνος Μπάος δανεῖζεται παρὰ τοῦ Κωνσταντάκη Ἰωάννου Μπάου, γαμβροῦ του, 3717 γρόσια ἐπὶ τόκῳ 10% κατ' ἔτος μέχρι πλήρους ἐξοφλήσεως. Ἐφ' ᾧ καὶ ἐκδίδει ὑπὲρ τοῦ δανειστοῦ τὴν παροῦσαν ὁμολογίαν, ἣν παραδίδει εἰς χεῖρας του.

Οἱ συμβαλλόμενοι τοῦ παρόντος εἶναι οἱ αὐτοὶ πρὸς τοὺς τοῦ προηγουμένου 24. Εἶναι δὲ τὰ αὐτὰ πρόσωπα ὃ τε δανειστής καὶ ὁ ὀφειλέτης μὲ τὰ τοῦ ἐγγράφου τούτου.

Εἶναι δὲ τὸ ἐγγραφον ἰδιωτικόν, εἰς τὸ ὁποῖον μάλιστα δὲν ἔχουν ὑπογράψει μάρτυρες. Χαρακτηριστικόν, πάντως, εἶναι ὅτι εἰς τὰ γραπτὰ ἔθιμα τῆς Νάξου τοῦ ἔτους 1810 (Λ. ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ, *Συλλογὴ τοπικῶν τῆς Ἑλλάδος συνθηθειῶν*, Ἀθῆναι 1853, σελ. 145 ἐπ.=ΖΕΠΩΝ, *Jus graecoromanum*, 8, Ἀθῆναι 1931, Κεφάλαιον Β' γ' in fine, σελ. 533), ὁρίζεται ὅτι αἱ ὁμολογίαι δὲν ἀπαιτεῖται, ὅπως εἶναι καγκελλαρικαὶ ἢ πρωτονοταρικαί.

Τρία γεγονότα εἶναι παρατηρητέα: α) ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος Μπάος δὲν δανεῖζεται στρογγυλὸν ποσὸν χρημάτων, ἀλλὰ κλάσμα, ἥτοι 3717 γρόσια. Τοῦτο, ὡς ἄλλως τε καὶ ἡ ὁμολογία 23, γεννᾷ τὴν ὑπόνοιαν μήπως ἡ παροῦσα ἀποτελῇ ἀνανεωμένην ὁμολογίαν, εἰς ἣν ἔχουν προστεθῇ οἱ ὀφειλόμενοι δεδουλευμένοι τόκοι. Βλέπε 22. Δὲν νομίζω ὅμως ὅτι καὶ τὸ δάνειον καθόλου εἶναι τοκογλυφικόν. β) Προθεσμία ἀποδόσεως τοῦ δανείου δὲν ὁρίζεται. Ἄρα δύναται νὰ ζητηθῇ ὁποτεδήποτε θελήσῃ ὁ δανειστής. γ) Εἰς τοὺς στίχους 4—5 ὁ ὀφειλέτης δηλοῖ: ὑποσχόμενος μὲ ὅλα μου τὰ καλὰ ἕως τὴν τελείαν αὐτῶν πληρωμὴν κεφαλαίου καὶ δεδουλευμένον διαφόρου αὐτῶν. Βλέπε ὁμοίαν ὑπόσχεσιν τοῦ ὀφειλέτου ἐν 19. Ὁ ὅρος σημαίνει: «ὑπεύθυνος μὲ ὅλα τὰ ἀγαθὰ μου», ἥτοι μὲ ὅλην μου τὴν περιουσίαν μέχρι τῆς τελείας ἀποπληρωμῆς κεφαλαίου καὶ δεδουλευμένων τόκων. Τὴν ἔννοιαν τῆς περιουσίας γενικῶς ἔχει ὁ ὅρος τὰ καλὰ, τὰ καλὰ του, τὰ καλὰ μου καὶ ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, *Χιακὰ ἀνάλεκτα*, Ἀθῆναι 1890, σελ. 407 (σελ. 92) τοῦ ἔτους 1684 δημοσιευομένῳ ἐγγράφῳ: τοῦ παντελῆ τη βουλὴν ἴγουν τὰ καλὰ του Κῶνσταντῆ βασίλι . . . . . καὶ οποτε του δώσωμεν τα ἄνωθεν ἄσελανια τα ἱκοσιεντὰ νὰ ηγε παλιν τὸ υποστατικόν του εἰς χεῖρας μας δια τουτω κύτάρουν καὶ ἐξο-

φληουν αὐτὸν ἀπο πάντος ἀνθρώπου οπου βουληθεντως ἐνόχλησαι αὐτον νὰ τον κάμνουν καλὸν καὶ συγουρον εἰς τα καλά του το διπλουν (πρόκειται περὶ ἀντιχρηστικοῦ δανείου). ἐπίσης ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ ΑΥΤΟΥ ἐκδιδομένῳ ἐγγράφῳ, αὐτόθι, σελ. 413 (σελ. 115) τοῦ ἔτους 1685: ... τάτουν ... καὶ ἀπο δε τα εναπομνηναντα καλὰ ἀμπελια χοραφια σπιτια ... (προικοσύμφωνον)· ὁμοίως ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, *Αἱ μεταξὺ τῶν συζύγων περιουσιακαὶ σχέσεις εἰς τὴν Χίον κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν* (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Δικαίου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τευχ. 1 (1948) δημοσιευομένῳ προικοσυμφώνῳ 39 (σελ. 119), τοῦ ἔτους 1725, στίχ. 24 ἐπ.: καὶ ἂν τοῦ εὐρεθῇ καλόν, νὰ εἶναι τῆς κόρης. Βλέπε ἐπίσης στίχ. 15 ἐγγράφου 4, δημοσιευομένου ὑπὸ Α. ΖΩΗ ἐν *Byz.-Neugr. Jahrbücher* 13, 1937, σελ. ιθ'. Ἀποτελεῖ ἄρα γε ὁ ἐν τῷ ἐγγράφῳ ὅρος ἀπλοῦν σχῆμα λόγου, ἀφοῦ ἄλλως τε ὁ ὀφειλέτης πάντοτε εὐθύνεται δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς περιουσίας εἰς ἐκτέλεσιν τῆς παροχῆς, ἢ μήπως δι' αὐτοῦ συνιστᾶται γενικὴ ὑποθήκη ἐφ' ὅλης τῆς περιουσίας τοῦ ὀφειλέτου ὑπὲρ τοῦ δανειστοῦ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἀπαιτήσεώς του; Καίτοι ἡ διατύπωσις τῆς ρήτηρας εἶναι λίαν ἀόριστος καὶ πρέπει νὰ ἔχωμεν πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι ἐπὶ τῆς περιόδου τῆς τουρκοκρατίας, λόγῳ τῆς ἀγραμματοσύνης καὶ τῆς ἀτελοῦς διαπλάσεως τῆς γλώσσης, δὲν ἠδύναντο ν' ἀκριβολογήσουν, νομίζω ὅτι συνέβαινε τὸ δεύτερον.

Ὅντως ἐν Ἰταλίᾳ ἀπαντᾷ ἰσχύον εἶδος ὑποθήκης, ἣτις ἀναμφιβόλως ἔχει ρωμαϊκὴν τὴν προέλευσιν. Ἦτο συμβατικὴ καὶ διεκρίνετο εἰς γενικὴν καὶ εἰς εἰδικήν. Ἐπὶ τῆς πρώτης ὁ ὀφειλέτης δὲν παρεῖχεν εἰς ὑποθήκην ὀνομαστικῶς τὰ πράγματα τὰ ἀποτελοῦντα τὴν περιουσίαν του πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ χρέους, δυνάμενος, ὥς ἐκ τούτου, νὰ τὰ διαθέσῃ ἐλευθέρως ἐφ' ὅσον δὲν εἶχε συμφωνηθῇ τὸ ἀντίθετον, τοῦ δανειστοῦ δικαιουμένου ἀπλῶς, ἐφ' ὅσον δὲν ἱκανοποιεῖτο, νὰ δεσμεύσῃ ὠρισμένα τοῦ ὀφειλέτου περιουσιακὰ στοιχεῖα, ἀποτελοῦντα μέρος τῆς περιουσίας του ἐν δεδομένῃ στιγμῇ, ἐνεχυράζων ταῦτα δικαστικῶς· διότι νὰ πωλήσῃ ἐκεῖνα μόνον τὰ πράγματα εἶχεν οὗτος τὸ δικαίωμα, ὅσα εἶχον εἰδικῶς ὑποθηκευθῇ πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ χρέους. Ἡ τελευταία αὕτη ὑποθήκη ἦτο ἡ εἰδική. Ἡ πρώτη ὑποθήκη, ἡ γενική, δὲν ἦτο ἀμιγῶς ρωμαϊκὴ, ἀλλὰ νόθος· διότι, ἐφ' ὅσον διὰ τῆς ἐνεχυράσεως ἀπηγορεύετο εἰς τὸν ὀφειλέτην ἡ ἀπαλλοτριώσις, μετεῖχε τῆς *fiducia* τοῦ ἰταλικοῦ δικαίου· περιεῖχεν ὅμως στοιχεῖα καὶ τῆς ὑποθήκης τοῦ ἰουστινιανείου δικαίου, διότι ἡ νομὴ καὶ ἡ κάρπωσις τοῦ ἐνεχυρασθέντος πράγματος παρέμενεν εἰς τὸν ὀφειλέτην. Ἐν ἄλλοις λόγοις ἡ ἐξασφάλισις τοῦ δανειστοῦ συνίστατο εἰς τὸν περιορισμὸν τοῦ ὀφειλέτου ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ διαθέσει τῶν πραγμάτων, τῆς κυριότητος ὅμως καὶ τῆς καρπώσεως παραμενούσης εἰς αὐτόν· (G. SALVIOLI, *Storia del diritto italiano*, 9^a ediz. Torino, 1930, σελ. 582 (640). Ἡ τοιαύτη ἐνεχύρασις ἐκαλεῖτο καὶ *promissio pro debito*, ὁ ὅρος δὲ οὗτος ἤρχε εἰς τὰ ὦτα ὡς τὸ ὑπόσχομαι μὲ τὰ καλά μου τοῦ 19 (στίχ. 5) καὶ τὸ ὑποσχόμενος μὲ ὅλα μου τὰ καλά τοῦ παρόντος. Ἐναργῶς ἀποδεικνύει τὴν ἐπιβολὴν τοῦ ἀνωτέρω ἰταλικοῦ θεσμοῦ καὶ εἰς ἄλλα μέρη

τῆς Ἑλλάδος τὸ ὑπὸ τοῦ ΙΩΑΝΝ. ΚΑΛΙΤΣΟΥΝΑΚΗ, *Ἀνέκδοτα Κρητικά συμβόλαια ἐκ τῆς ἐνετοκρατίας* (Extrait des Praktika de l' Akadémie d' Athènes, 3, 1928. σελ. 483 κ.ἐξ.) δημοσιευόμενον συμβόλαιον 3^{ον}, σελ. 489 ἐπ. τῆς περιόδου τῆς ἐνετοκρατίας, ἐκ Κρήτης, ἀναγόμενον εἰς τὸ ἔτος 1537. Εἶναι δανειστικὸν συμβόλαιον νοταριακόν, ἐν στίχ. δὲ 11 ἐπ. ὁ ὀφειλέτης ὑπισχνεῖται: καὶ κοντεταριζεται νὰ μὴν μπορὺ νὰ πουλῆισιν κανένα του πρᾶμα εἴτεις το κρασὶ του ὅσῳν ἀπο τὰ ἀλά του καλὰ ἔος οὗ νὰ πληροθῇ ο ρυθὲν ἄρχος.

Ἡ ρήτρα μὲ τὰ καλὰ μου ἢ μὲ ὅλα μου τὰ καλὰ, κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ὡς ἄνω περίπου διατετυπωμένη, ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὰ ἐξῆς ἔγγραφα τῆς παρούσης συλλογῆς: νὰ τοῦ πληρώσῃ τὸ διάφορο τὰ δέκα ἔντεκα τὸν χρόνον ὁ μολογώντας μὲ τὰ καλὰ του σὲ κάθε του καλὴ ἀναζήτησιν νὰ τὸν εὐχαριστῇ (171, στίχ. 5—7, τοῦ ἔτους 1756) ὑποσχόμενος μὲ τὰ καλὰ του ὡς τέλεια πληρωμὴ (184, στίχ. 10—11, τοῦ ἔτους 1768) καὶ ὑπόσχεται αὐτὸς καὶ τὰ καλὰ του πληρώσῃ καὶ ἐξοφλήσῃ (192, στίχ. 7—8, τοῦ ἔτους 1790) ὑποσχόμενος μὲ τὰ ὑπάρχοντά μου (= καλὰ μου) παρόντα καὶ μέλλοντα τὴν μέχρις ὀβολοῦ πληρωμὴν (197, στίχ. 11—13, τοῦ ἔτους 1820) προσέτι ὁμπλιγάζεται ἢ αὐτὴ κυρὰ Χρυσῶ νὰ διαφεντεύῃ διὰ τὰ εἰρημένα πράγματα τὸν ἀγοραστὴν καπετὰν τζουάννη ἐκ παντὸς ἐναντίοις ποτε καιροῖς ἐὰν ἤθελε συνέβῃ μετὰ ὑποσχέσεως τῶν ἀγαθῶν αὐτῆς (= τῶν καλῶν τῆς) παρόντων καὶ μελλόντων καὶ τὰ ἐξῆς φανερώοντος τὰ αὐτὰ μέρη ὅτι ἂν ἴσως ὁ κωνσταντῆς μπάου εἶχε πρετεντέρην περισσότερα ἀπὸ τὰ διακόσια δέκα ρεάλια ὑπόσχεται ἢ ἄνωθεν κυρὰ Χρυσῶ νὰ δίδῃ αὐτὰ ἀπὸ δικὰ τῆς πρὸς τὸν ρηθέντα κωνσταντῖνον μπάον διὰ νὰ ἐκβάλῃ αὐτὸν τελίως παντάπασιν ἀπὸ τὸ ποσέσον, νὰ ἐμβένη ὁ ρηθεὶς καπετὰν τζουάννης εἰς τὴν κυριότητα τῶν αὐτῶν πραγμάτων.... (213, στίχ. 66—81, τοῦ ἔτους 1695). Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔγγραφον ἐπικυροῖ, ἀπολύτως νομίζω, τὴν γνώμην μου, ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ ἁνωτέρω εἴδους ὑποθήκης. Εἰς αὐτὸ ἡ κυρὰ Χρυσῶ ἀντὶ διακοσίων δέκα ρεαλίων πωλεῖ πρὸς τὸν καπετὰν τζουάννην τὰ ἐν τῷ ἔγγραφῳ περιγραφόμενα ἀκίνητά τῆς εἰς Σίφνον, ἐν Ναυπλίῳ εὐρισκομένη, ἵνα πληρώσῃ τὸν Κωνσταντῖνον Μπάον παρ' οὗ τὰ ἐδανείσθῃ, ἵνα ἐξαγοράσῃ τὴν σκλαβίαν τῆς· διότι εἶχε συλληφθῇ ὑπὸ πειρατῶν. Εἶναι λοιπὸν ἀδύνατον νὰ ὑποθήκευσεν ἢ ἐνεχύρασεν ἀνύπαρκτα, πιθανῶς, κτήματά τῆς πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ καπετὰν τζουάννη διὰ τὴν ἀπροσδιόριστον χρονικῶς περίπτωσιν, καθ' ἣν ὁ Κωνσταντῖνος Μπάος, εἰς τὸ ποσέσον τῶν πωλουμένων αὐτῶν κτημάτων τῆς εὐρισκόμενος, ἔχων αὐτὰ sub fiducia, ἀπαιτῶν πλείονα τῶν διακοσίων δέκα ρεαλίων, ἐπέμενε νὰ ἐξακολουθῇ νὰ τὰ νέμεται ἢ διὰ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν οὗτος, καίπερ μὴ νεμόμενος ταῦτα, θ' ἀπῆτει πλείονα, ὥς ἔχων ἐξ οἴουδήποτε λόγου λαμβάνειν παρ' αὐτῆς. Ἐπομένως ἐπ' ἐκείνων μόνον τῶν κτημάτων τῆς, παρόντων τυχὸν ἢ μελλόντων, θὰ ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ὑποθήκην, ὁμοίαν πρὸς τὴν ἁνωτέρω ἀναπτυσσομένην, ἐφ' ᾧ θ' ἀπεφάσιζε νὰ ἐπιβάλῃ ὑποθήκην ἢ κατάσχεσιν.

Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ὑποθήκην ταύτην, ἀπαντᾷ, εἰς τὴν Σίφνον, καὶ ἡ εἰδικὴ

ὑποθήκη ἢ ἐνέχυρον. Βλέπε π.χ. **135**, στίχ. 8-14, τοῦ ἔτους 1780: καὶ διὰ σιγούρητα (=sicuritā) τῶν ἑκατὸν ρεαλίων τοῦ ὀμπλιγάρεϊ τὴν ἐ(κ)κλησίαν τοῦ μεγάλου θεολόγου ὅπου ἔχει γονικὴ του καὶ ὀφείποτε ἡθελε γυρέψει ὁ σιὸρ μάτζα(ς) τὸ ἐδικό του καὶ δὲν ἡθελε ἔχει νὰ τοῦ τὰ δώση νὰ ἔχη ἄδειαν νὰ πιάνη τὴν αὐτὴν ἐ(κ)κλησία νὰ πλερώνεται.... **154**, στίχ. 7-11, τοῦ ἔτους 1736: καὶ διὰ σιγουρητὰ (=sicuritā) τοῦ ἄνωθεν. ρεαλιού τοῦ ὀμπλιγάρεϊ. τὸ ἀμπέλι ὅπου ἔχει εἰς το(ῦ) σιδέρου. ἰσεότι. καιρὸ ὁ περατζῆς. ἡθελε. γυρέψει. τὸ ἐδικόν του. καὶ δὲν ἡθελεν. τοῦ δώσει. νὰ ἔχη. ἄδειαν. νὰ πιάνη. νὰ πλερώνε-ται. **156**, στίχ. 7-11, τοῦ ἔτους 1780: καὶ διὰ σιγουρητὰ (=sicuritā) τοῦ ὀμπλιγάρεϊ τὸ μόνιασμα στὸ μάρμαρο ὀφείποτε ἡθελεν γυρέψει τὸ ἐδικόν του ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ δὲν ἡθε-λεν ἔχουν νὰ τοῦ τὰ δώσουν νὰ εἶναι νοικοκύρης νὰ πιάνη τὴν ἄνωθεν ὀμπλιγάτζιο νὰ τὴν κάνει ὡς θέλει νὰ λαβαίνει τὸ ἐδικόν του τόσον τὸ κεφάλι ὥσπερ τὸ διάφορον. **182**, στίχ. 8-10, τοῦ ἔτους 1733: καὶ διὰ σιγουρητὰ (=sicuritā) τῶν ἄνωθεν(εν) ρεαλίων τοῦ ὀμπλι-γάρεϊ τὰ σπήτια ὅπου ἔχει εἰς τὸ μέσο καστρο εἰς κάθε του καλὴν ἐνζήτησιν νὰ τὰ πιά-ν(ουν) νὰ πληρώνεται... **183**, σελ. 2, στίχ. 6-8, τοῦ ἔτους 1740: καὶ διὰ σιγουρητὰ (=sicuritā) τῶν ἄνωθεν(εν) ρ(εα)λ(ί)ων τοῦ ὀμπλιγάρεϊ τὸ ἀμπέλι χωράφι καὶ σπήτι ὅπου ἔχουν. **184**, στίχ. 9-14, τοῦ ἔτους 1738: καὶ ὀμπλιγάρεϊ τὰ σπήτια τῆς ὅπου ἔχει εἰς τὸν ἀρτεμῶνα καὶ ἐρχόμενον τὸ ἄνωθεν τέρμενον (=termine) καὶ δὲν ἡθελεν κάμει τὴν εὐ-χαρίστησιν ὡς ἄνωθεν(εν) ὑπόσχεται νὰ ἔχη ἄδειαν ὁ ἄνωθεν(εν) κὺρ κωσταντῆς νὰ πουλῇ τὰ ἄνωθεν(εν) σπήτια νὰ πλερώνεται εἰς κεφάλι καὶ διάφορον. **187**, στίχ. 8-11, ἔτους 1771: καὶ διὰ σιγουρητὰ τῶν ἄσπρων του τοῦ ὀμπλιγάρεϊ τὸ ἀμπέλι στοῦ λιανοκόπι. ζητώντας τὸ ἐδικόν του καὶ δὲν ἡθελε τοῦ δοθῇ νὰ ἔχη τὴν ἄδειαν καὶ παντοί(αν) ἐξουσίαν νὰ πιάνη τὸ αὐτὸ ἀμπέλι νὰ πληρώνεται. **188** στίχ. 13-15, τοῦ ἔτους 1771: τοῦ δίδει ἄδειαν καὶ παντοίαν ἐξουσίαν. νὰ πιάνη ἀπὸ τὸ πρᾶγμα του, ὅπου τοῦ ἀρέσει. ἕως νὰ λαμβάνη τὸν ἄνωθεν λογαριασμόν. Εἰδικὸν ἐνέχυρον ἢ ὑποθήκην εὐρίσκω καὶ εἰς τὰ ἐξῆς ἔγ-γραφα παρὰ Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, *Ἡ Πολιτικὴ δικαιοσύνη κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν* μέχρι τοῦ Καποδιστρίου, Ἀθῆναι 1941: σελ. 235, 50-52:... διὰ χροσία χίλια τριακό-σια ὀγδοήκοντα κατὰ τὸ ἔγγραφον τῆς ρηθείσης ἐποχῆς, ὡς μόνον δικαιολόγημα προ-βάλλοντες, ὅτι τὰ αὐτὰ κτήματα εἶχον ὡς ἐνέχυρα δοθέντα εἰς τοὺς ρη-θέντας Ὀθωμανοὺς (ἐκ τοῦ χωρίου Δογρί τοῦ ἔτους 1822). σελ. 307, 245 Σ, τοῦ ἔτους 1823, ἐκ Τριπολιτσᾶς:... ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ ἐμφανισθέντος Γεωργαντᾶς Κανελλόπουλος ἐδάνεισεν ἐπὶ ὑποθήκης ἀμπελίων τὸν Γεώργιον Παπαῖ Γιαννακόπουλον. σελ. 317, 252, τοῦ ἔτους 1824, ἐξ Ἀθηνῶν: διὰ τὰ ὁποῖα ταῦτα γρόσια πρὸς ἐντελῇ ἀσφάλειάν του τοῦ. βάλλω ἐνέχυρον τὰ ἐξῆς, ὑποστατικά μου. σελ. 451, 521 (Ε), τοῦ ἔτους 1825, ἐκ Νάξου: . διὰ τὸ ὁποῖον ἐκράτει ἐνέχυρον τὸν ρηθέντα ἐλαιόκηπον, κατὰ τὴν ἀνὰ χεῖρας του ὁμολο-γίαν. Ν. Κ. Χ. ΚΩΣΤΗ, *Σμυρναϊκὰ ἀνάλεκτα*, 2^α ἔκδ. Ἀθῆναι, 1906, ΛΒ', σελ. 45 τοῦ ἔτους 1752, ἐκ Σμύρνης: ...διὰ τὰ ὁποῖα αὐτὰ ἄσπρα ἐδόσαμεν..... τὸ πατρικόν μας ιχιυλάλι εἰς τὴν μητέρα μας διὰ σιγουρητὰ τῶν ἄσπρων τῆς κτλ. Σ. ΣΚΟΠΕΤΕΑ, *Ἐγγραφα*

ιδιωτικά ἐκ Δ. Μάνης τῶν ἐτῶν 1547-1830 (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Ἑπετηρίδος τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ δικαίου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τεῦχος 3, 1950) XLVI ἐκ Μάνης, τῶν ἐτῶν 1782-1785, στίχ. 2 καὶ 9-14: Ἐδανείστηκα ἐγὼ ἡ Διοῦ... ἀπὸ τὸν.. καὶ διὰ σιγουριὰ τῆς ὁμολογίας του τοῦ βάνω ἀμανάτι τὰ λουρία μου στήν Πάνω Ράχη στή νότοκα ἀπόξω μὲ τὴν τζερατζέα... Ἐπίσης, αὐτόθι, XXXII, τοῦ ἔτους 1737, στίχ. 5-6. Εἰς τὰ κατωτέρω πάλιν ἐκ Σίφνου ἔγγραφα εὐρισκόμεθα πρὸ ὑποθήκης ἢ ἐνεχύρου μετ' ἀντιχρήσεως: 157, στίχ. 6-13, τοῦ ἔτους 1763: διὰ τὰ ὅποια (δηλ. ρεῖλια) τοῦ βάζει ἀμανάτι τὸ χωράφι ὁποῦ ἔχει τοποθεμένον στὸ μαῦρο βουνὶ τὸ κάτω χωράφι τὸ μόνιασμα καθὼς εὐρίσκεται νὰ τὸ καρποτρῶγῃ ὁ κὺρ νικολὸς καὶ νὰ πληρώνη καὶ τὸ βασιλικὸν δόσιμον ἕως νὰ λάβῃ τὰ ἄσπρα του ὁ ἄνωθεν κὺρ νικολὸς νὰ δεφουδάρῃ πάλιν τὸ χωράφι τῆς ἄνωθεν νοικοκυρᾶς. 159, στίχ. 9-13, τοῦ ἔτους 1765: καὶ ἐρχόμενος ὁ Μάρτιος. καὶ δὲν ἤθελεν μαήλει τὰ ἄσπρα ἀπὸ τὴν πόλιν. νὰ ἔχῃ ἄδειαν καὶ παντοίαν. ἐξουσίαν. νὰ ἐμπαίνει. νὰ καρποτρῶγῃ. τὸ χωράφι. ὁποῦ ἔχει στήν φυτιάν. τὸ μόνιασμα. καὶ ὥσάν δώσει τὰ ἄσπρα του. τοῦ κὺρ νικολοῦ. νὰ λαβαίνει. πάλαι τὸ πρᾶγμα του ἀνεμποδίστως... 193, στίχ. 8-10, τοῦ ἔτους 1793: διὰ τὰ ὅποια ἄσπρα τοῦ βάζω ἀμάχι τὸ ἀμπέλι μου στοῦ λειβαδᾶ νὰ τὸ καρποτρῶγῃ ἕως νὰ λάβῃ τὰ ἄσπρα του. Βλέπε καὶ Κ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ, Χιακὰ Ἀνάλεκτα, Ἀθῆναι 1890, σελ. 407 (σελ. 92), ἐκ τοῦ χωρίου Κοινὴ τῆς Χίου, τοῦ ἔτους 1684 (ἀμανάτι ἐπὶ ἀντιχρήσει). Γενικὴν πάλιν ὑποθήκην ἐπιβάλλουν τὰ ἑξῆς ἔγγραφα τὰ δημοσιευόμενα ὑπὸ τοῦ Α. ΚΑΤΣΟΥΡΟΥ, Κουρσάροι καὶ Σκλάβοι. Ἀνέκδοτα μυκονιάτικα καὶ συριανὰ ἔγγραφα, Σῦρος 1948, σελ. 21, 8, στίχ. 8-9, τοῦ ἔτους 1686: νά'ναι κρατημένη ἡ ἄνωθεν(εν) καλονγριά αὐτήνη καὶ τὰ καλά της νὰ πληρώνη τὴ σούμα τοῦ ἄνωθεν σκλαβακιοῦ. σελ. 27, 12, στίχ. 10-13, τοῦ ἔτους 1697: καὶ ὀμπλιγάρονμε τὰ καλά μας τὰ ἔχοντα καὶ τὰ μέλλοντα κινητὰ καὶ ἀκίνητα, ξεκαθεμνῶντας τὴ σούμα. σελ. 32, 15, στίχ. 9 ἐπ., Μύκονος, τοῦ ἔτους 1672: καὶ ὀμπλιγάρεται αὐτὸς καὶ τὰ καλά του κινητὰ καὶ ἀκίνητα ἕως εἰς τελείαν αὐτοῦ ἀποπληρωμήν. σελ. 33, 16, στίχ. 20-21, Μυκόνου, τοῦ ἔτους 1707: νὰ εἶναι καὶ νὰ γροικοῦνται ἀπάνω τῶνε εἰς τὰ καλά τῶνε ἔχοντα καὶ μέλλοντα... Γενικὴν ὁμοίως ὑποθήκην ἰδρύει καὶ τὸ ἑξῆς ἔγγραφον ἐξ Ὑδρας ἐν Α. ΛΙΓΝΟΥ, Ἀρχεῖον τῆς κοινότητος Ὑδρας 1778-1832, 1, Πειραιεὺς 1921, σελ. 65: διὰ τὰ ὅποια (δηλ. γρόσια) ὀμπλιγάρεται αὐτὸς καὶ τὰ καλά του...

Ὅτι ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τοῦ ἄνωτέρω ἐκτιθεμένου θεσμοῦ, ὀφείλοντος τὴν ἐπιβολὴν του εἰς τὸ δίκαιον τῶν φράγκων κατακτητῶν, πιστοῦται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι οὗτος ἀπαντᾷ ἐφαρμοζόμενος ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ, εἰς ἔγγραφα προγενέστερα μὲν τοῦ παρόντος, ἀναγόμενα ὅμως εἰς τὴν περίοδον τῆς ἐνετικῆς κατοχῆς τῆς νήσου. Βλέπε, αἴφνης, ἐν Σ. ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΟΥ, Κρητικὰ συμβόλαια ἐνετοκρατίας 1575-1643. Χριστιανικὴ Κρήτη, τόμ. Α' (1912) σελ. 141, τὸ ἔγγρ. LIII, (τοῦ ἔτους 1630), δι' οὗ ὁ Κουρῖνος, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς πρὸς τὴν μονὴν Ἀρετίου ὀφειλῆς του ἐκ 1470 ὑπερπύρων, δηλοῖ ὅτι: καὶ ἂν δὲν ἤθελα τὰ δίδει καὶ νὰ τὰ πληρόνω [ὥς] ἄνωθεν ναμπορεῖ νὰ τὰ πληρόνεται

μέ τῇ σιράτα τοῦ Γασιάλδου (=δι' ἐκτελέσεως τοῦ συμβολαίου, κατὰ τὸν ἐκδότην, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 143, 5) ὁμπλιγάρωντας με ἐμένα [καὶ τὰ] καλλά μου. Ὁ αὐτὸς ὅρος ἀπαντᾷ καὶ ἐν LIV, σελ. 144 (ἔτους 1630): καὶ ὡπιος ηγουμενος θελει ησιε ἡς το αυτο μοναστηρι νὰ τα σκονδερνη απαντὸ καὶ απο τὰ καλα του με σιρατα γασιαλδου (ὀφειλέτης ὁ Κωνσταντῆς Δαιλινάς, πιστωτῆς ἡ μονὴ Ἀρετίου) ὁμοίως ἐν LVIII, σελ. 154 (τοῦ ἔτους 1631): διὰ τοῦτο συνηβασικὸς (οἱ δύο Κυνηγοί, ὀφειλέται πρὸς τὴν μονὴν Ἀρετίου τιμήματος ἀγορᾶς ἀκινήτου ταύτης) τάσονται καὶ ομπλη[γ]α- ρουνται εἰς τὰ] καλά τος· ἐπίσης ἐν LX, σελ. 156 (ἔτους 1632): ὁμπληγάδος ὁ ριθεῖς δά- σκαλος μμανουήλ [καὶ] τὰ καλά του προζέντε καὶ ἐρχόμενα· ἐν LXIII, σελ. 165 (ἔτους 1633), ἐν ᾧ ὁ Πανιγέτος, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς μονῆς Ἀρετίου διὰ τὰς ὑποχρεώσεις αἱ ἀνέλαβεν ἔναντί της, δηλοῖ ὅτι πράττει τοῦτο: φιλάγοντας καὶ ὁμπλιγάροντας ἡ ἀφεντια του τα δεληπά [του] καλλὰ παρόντα καὶ μέλλοντα κυνιτὰ καὶ ἀκύνιτα ὁμοίως ἐν LXXIII, σελ. 191 (ἔτους 1636), ἐν ᾧ ὁ Τριβιζᾶς πωλεῖ εἰς τὴν μονὴν Ἀρετίου ἀκίνητον τῆς συζύ- γου του ὁμπληγάρωνταστος ὅλλα του τὰ καλλὰ σιάμπελε μόμπελε προζέντε καὶ ἐρχόμενα κυνητὰ καὶ ἀκίνητα διὰ πᾶσαν τυχὸν βλάβην, ἥτις θὰ ἐπροξενεῖτο εἰς τὴν μονὴν ἐκ τῆς ὑπὸ ταύτης γενομένης ἀγορᾶς· ἔτι ἐν CIII, σελ. 265 (μεταγενεστέρω τοῦ ἔτους 1640), ἐν ᾧ ὁ Τζουάνες Πανιγέτος διὰ νὰ τὸν ἐφυλάγῃ τὸν ἡγούμενον τῆς μονῆς Ἀρετίου ἀπὸ πᾶσα ριτάνος [ὁποῦ τοῦ ἤθελεν] ἔλθῃ ὁδία κονιάνα τοῦ λεγομένου μοναστηρίου οδιαντιῶ εἰς ομ- πλιγ[ο] ὅλων του τῶν καλῶν] σιάμπελε καὶ μόμπελε. Βλέπε ἐπίσης τὰ δανειστικά συμβό- λαια 6-16 τοῦ ἔτους 1565, ἐκ Κρήτης ἐπίσης ἐπὶ ἐνετοκρατίας, ἐν I. ΚΑΛΙΤΣΟΥΝΑΚΙ, *Ανέκδοτα κρητικά συμβόλαια ἐκ τῆς ἐνετοκρατίας* (extrait des Praktika de l'Academie d'Athènes 3, 1928, σελ. 483 ἐπ.). Οὕτω καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ I. ΒΙΣΒΙΖΗ, *Ναξιακὰ νοτα- ριακὰ ἔγγραφα τῶν τελευταίων χρόνων τοῦ Δουκάτου τοῦ Αἰγαίου (1538-1577)*, Ἀθῆ- ναι 1951 (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Ἑπετηρίδος τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Δικαίου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τευχ. 4, 1951) δημοσιευόμενα ἔγγραφα 11 (τῆς 3 Φεβρουαρίου 1538), 22 (23 Μαρτίου 1539), 32 (16 Νοεμβρίου 1540), ἅτινα ὅμως οὗτος ἐκτιμᾷ ἄλ- λως ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως (αὐτόθι, σελ. 137).

Ἡ παράλληλος ἰσχὺς τῆς γερμανοῖταλικῆς fiducia ἐνισχύει ἔτι μᾶλλον τὴν ἄποψίν μου, ὅτι ὁ ἀνωτέρω περιγραφεὶς θεσμὸς εἶναι ἡ ὑποθήκη τοῦ ἰταλικοῦ δικαίου, ὡς ἀνωτέρω περιεγράφη. Τοιαύτη δὲ fiducia σώζεται εἰς τὸ ἔγγραφον XVIII, σελ. 61 (τοῦ ἔτους 1618) τῶν ἐγγράφων τῶν ἐκδοθέντων ὑπὸ Σ. ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΟΥ, ἐνθ. ἄνωτ., τὸ ὁποῖον οὐχὶ ὀρθῶς ὁ σοφὸς ἀλλὰ μὴ νομικὸς ἐκδότης χαρακτηρίζει ὡς πώλησιν ἐπὶ ἐξωνήσει. Διότι δι' αὐτοῦ ὁ Κουδουμνῆς, λαμβάνων παρὰ τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς Ἀρετίου τὸ ἐν τῷ ἐγγράφῳ ἀνα- φερόμενον χρηματικὸν ποσόν, προφανῶς ὡς δάνειον, διὰ δέκα ἔτη, δίδει (=dare, μεταβιβάζει τὴν κυριότητα) *υστο αφτο μοναστηρι και με ελιεξ ριζες n° εντεκα οπου [ειναι] αποξοστα ξοχοραφα και μάλιστα να τα κραταη το αφτο μοναστηρι ησιους ανοθεν χρονους δεκα και να γαλιταρει ος και αφιος γαλιτάρει* (=νέμεται, ὠφελεῖται, καρποῦται κατὰ τὸν ἐκδότην,

ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 68, 5). Καὶ προστίθεται ἐν συνεχείᾳ: *και περασοντας η λέ/η* (= οἱ λεγόμενοι) *χρονοι δεκα ναμπορη ο ανοθεν μισερ περος να διδη και να μειριση τα ανοθεν υπέρπυρα* (;) 423 / *εις τὸ αφοτο μοναστηρι ετοτες να πομενη το λε/ον* (= τὸ λεγόμενον) *περιβολι ηστον αφοτον μισερ πέρο οβερ* (= over = εἴτε, ἢ) *ηστονς κληρονομους και διαδόχους του, ὀριζομένου περαιτέρω ὅτι: ησις πολι* (ἴσως: «εἰ δὲ πάλιν», κατὰ τὸν ἐκδότην, ἐνθ. ἄνωτ., σελ. 68, 10) *και ης το αφοτο τερμινο και τανοθεν σταμενα δενεθελαν δοθι ναμπορουσινα να βανουσι σιμαδόρους να σι[μαρουσι] το αφοτο περιβολι και τοτες εκινη μέρα να ρεφαρη* (= *refar* = ἀποζημιῶ) [*τὴν ἄλλην*]. Ἡ ἔννοια τοῦ ἐγγράφου εἶναι ἡ ἑξῆς: Ὁ Πιέρος, ὡς ἐγγύησιν τοῦ δανείου ὅπερ ἔλαβε, μεταβιβάζει τὴν κυριότητα τοῦ εἰς αὐτὸν ἀνήκοντος περιβολίου εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἀρετίου. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ καλούμενον *infiduciare*. Ἐφ' ᾧ ἡ τελευταία ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν, ὅπως ἀναμεταβιβάζῃ τὸ ἀκίνητον εἰς τὸν Πιέρον, ἂν, ληξάσης τῆς πενταετοῦς προθεσμίας, ὑφ' ἣν συνήφθη τὸ δάνειον, ἀποδοθῇ τοῦτο. Κατὰ τὸ πενταετὲς τοῦτο διάστημα ἡ μονὴ θὰ ἔχῃ τὴν κάρπωσιν τοῦ περιβολίου, τῶν καρπῶν μὴ συμψηφιζομένων, βεβαίως, οὔτε εἰς τὸ κεφάλαιον οὔτε εἰς τοὺς τόκους. Τῆς πενταετοῦς προθεσμίας παρελθούσης ἀπράκτου, τὰ δύο συμβαλλόμενα μέρη θὰ ὀρίσουν ἐκτιμητὰς πρὸς ἐκτίμησιν τοῦ περιβολίου, ἡ τυχὸν δὲ διαφορὰ θὰ καταβάλλεται εἰς τὸν ὀφειλέτην. Ἴσως εἰς *fiducia* ν' ἀφορᾷ καὶ τὸ 181, τοῦ ἔτους 1732, τῆς παρούσης συλλογῆς:.... *διὰ τὰ ρεάλια δώδεκα.... θέλει και τοῦ βάζει εἰς πάκτος τὸ χωράφι ὁποῦ ἔχει σιὴν ἀγία ἀναστασιὰ σύμπλιο τοῦ σι(νιόρ;) δημητράκη μπάου: να τὸ καρποτρῶγῃ ἐνόσον καιρὸ τοῦ χρεωσιτεῖ ὁ ἄνωθ(εν) νικολὸς τὰ ἄνωθ(εν) ρ(εά)λ(ια) δώδεκα.... γόδερ περγόδερ και ὀφέποτε καιρὸν ἤθελε τοῦ δώσει τὰ ἄσπρα του να τοῦ δίδει τὸ χωράφι του ὁπίσω δίχως καμμίαν ἐναντιότητα...* (στίχ. 3-12). Δὲν ἀποκλείεται ὅμως νὰ πρόκηται περὶ ἀντιχρήσεως καὶ μόνον, ἂν κρίνωμεν ἐκ τοῦ ὅλου ἐγγράφου καὶ τοῦ Verso, ὅπερ διαλαμβάνει: *πάκτος τοῦ νικολοῦ τζαμπουράνη διὰ 12*. Περὶ τῆς λειτουργίας τῆς *fiducia* ταύτης ὄρα G. SALVIOLI *Storia*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 582 (639) ἐπίσης F. SCHUPFER, *Il diritto delle obbligazioni in Italia nell' età del Risorgimento*, 1, Torino 1920, σελ. 198 ἐπ. (4) καὶ σελ. 201 ἐν σχέσει πρὸς τοὺς *appretiatores* = *σιμαδόρους* (τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐγγράφου) = ἐκτιμητὰς ἐν Σίφνῳ, περὶ ὧν βλέπε 12 καὶ 26. Εἰς τοιαύτην *fiducia* ἀφοροῦν καὶ τὰ ἔγγραφα II, σελ. 21 (ἔτους 1580) καὶ III, σελ. 23 (ἔτους 1583) τῆς αὐτῆς συλλογῆς (Σ. ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΟΥ). Εἰς τὸ πρῶτον ὁ Κώστας, ὁ υἱὸς τοῦ Παιδιώτη, ὅστις εἶχε πωλήσει ἀντὶ 150 ὑπερπύρων ἐλαιόδενδρα εἰς τὴν θέσιν Πέρα Σκουράν εἰς τὸν Πιέρον Μπαρμπαρῖγον, λαβὼν χρήματα παρὰ τῶν ἑξαδέλφων του Ἰωαννικίου καὶ Ἀρσενίου, μοναχῶν, ἐξηγόρασε τὰ ἐλαιόδενδρα ταῦτα ἀπὸ τὸν Μπαρμπαρῖγον, καθ' ἣν εἶχε παραγγελίαν τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ἀποβιώσαντος προφανῶς πατρός του. Ἡ ἑξαγορὰ αὕτη, ὡς ὀρθῶς ἄλλως τε διέγνωσεν ὁ ἐκδότης τοῦ ἐγγράφου, κατέστη δυνατή, διότι ἐγένετο κατὰ τὴν πώλησιν τῶν δένδρων εἰς τὸν Μπαρμπαρῖγον σχετικὴ συμφωνία. Καὶ ἐδῶ ἐπομένως περὶ *fiducia* πρόκειται, ἐφ' ἣς κυριότης

καὶ κάρπωσις περιέχονται εἰς τὸν πρὸς ὃν μεταβιβάζεται τὸ πρᾶγμα δανειστὴν. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὅποιον νομίζω ὅτι δὲν ἀντελήφθη ὁ ἐκδότης εἶναι, ὅτι διὰ τοῦ ἐγγράφου συντελεῖται καὶ νέα μεταβίβασις, τῶν $\frac{2}{3}$ ὅμως τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἐλαιοδένδρων αὐτὴν τὴν φορὰν, εἰς τοὺς δύο ἀδελφούς μοναχοὺς Ἰωαννίκιον καὶ Ἀρσένιον, τοὺς χορηγήσαντας τὰ χρήματα πρὸς ἐξαγοράν. Αὕτη δὲ γίνεται *fiduciae causa* καὶ πάλιν, ἐξ οὗ καὶ συμφωνεῖται ὅτι ὁ Κώστας καὶ ὁ ἀδελφός του ἔχουν τὸ δικαίωμα τῆς ἐξαγορᾶς. Ὡς πρὸς τὸ ὑπόλοιπον $\frac{1}{3}$ τῶν ἐλαιοδένδρων δὲν γίνεται λόγος περὶ ἐξαγορᾶς, διότι μετεβιβάσθη εἰς τὴν μονὴν ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ ἀναπαλλοτριώτου. Ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον αὐτὸ γεγονός, θὰ ἡδύνατο νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι, παρ' ὅλον τὸ θρησκευτικὸν ἔνδυμα, μὲ τὸ ὅποιον καταβάλλεται προσπάθεια ὅπως περιβληθῇ, πρόκειται περὶ συγκεκαλυμμένης τοκογλυφίας, εἰς ἣν εἶχεν ἤδη συγκατατεθῇ καὶ αὐτὸς ὁ πατήρ τοῦ ἐξαγοράσαντος, ἀφοῦ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἐκείνου ἐκτελῶν ὁ Κώστας παραχωρεῖ τὸ $\frac{1}{3}$ ἀναπαλλοτριώτως εἰς τὴν μονήν. Ὁ Κώστας ὅμως εἶχε καὶ δύο ἄλλους ἀδελφούς, τὸν Νικολὸν καὶ τὸν Μιχελῆν. Οὗτοι ἔκρινον ὅτι καλῶς μὲν εἶχε παραχωρηθῇ τὸ $\frac{1}{3}$ εἰς τὴν μονὴν χωρὶς τὸ δικαίωμα τῆς ἐξαγορᾶς, ἥτοι ἀναπαλλοτριώτως, δὲν συνεφώνουν ὅμως ὡς πρὸς τὴν τιμὴν τῆς ἐξαγορᾶς τῶν $\frac{2}{3}$, ἅτινα παρεχωρήθησαν λόγῳ *fiducia* εἰς τοὺς δύο ἀδελφούς μοναχοὺς, τοὺς καὶ χρηματοδότας. Ἐκρινον ἐν ἄλλοις λόγοις, ὅτι ἡ τοκογλυφία ὑπερέβαινε πᾶν ἀνεκτὸν ὅριον. Αἱ ἀξιώσεις των προφανῶς βασίζονται ἐπὶ τῆς ιδιότητός των ὡς κληρονόμων τοῦ πατρὸς των. Ἀποτέλεσμα τῆς διαμάχης ὑπῆρξεν ὁ συμβιβασμός. Ἐλαβον παρὰ τῶν δύο ἀδελφῶν μοναχῶν καὶ πρωτεξαδέλφων των ἕτερα 120 ὑπέρπυρα εἰς μετρητά, ἅτινα, προστιθέμενα εἰς τὰ 66 ὑπέρπυρα καὶ 21 σολδία, ἅτινα ὄφειλον ὡς ἀναλογίαν αὐτῶν διὰ τὸ ἀρχικὸν τίμημα τῆς ἐξαγορᾶς τῆς *fiducia* ἀπὸ τὸν Μαρμπαρίγον, ἥτοι ἐν ὅλῳ κάμουν ὑπέρπυρα 186 καὶ σολδία 21, ἔναντι τῶν ὁποίων πωλοῦν τὸ ἐπὶ τῶν $\frac{2}{3}$ τῶν ἐλαιοδένδρων μερίδιόν των εἰς τοὺς δύο πρωτεξαδέλφους των. Ἐπικυροῦν τὴν παραχώρησιν τοῦ $\frac{1}{3}$ ἀναπαλλοτριώτως εἰς τὴν μονὴν καὶ παραχωροῦν ἀνὰ τρία ἕτερα ἑκάτερος ἐλαιοδένδρα εἰς τὴν αὐτὴν μονήν.

Ὡς πρὸς τὴν λειτουργίαν τῆς γενικῆς ὑποθήκης, περὶ ἧς διελάβομεν ἀνωτέρω, μαρτυρεῖ, καίπερ οὐχὶ κατηγορηματικῶς, τὸ ἐγγράφον LIII (ἔτους 1630) (βλέπε καὶ ἀνωτ. σελ. 90) ἐν Σ. ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΟΥ, ἐνθ' ἀν., σελ. 141. Διότι ἐν αὐτῷ ὁ Ντομένεγος Κουρῖνος, λογαριασθεὶς μὲ τὴν μονὴν Ἀρετίου, ἀπὸ τὴν ὁποίαν αὐτὸς μὲν εἶχε νὰ λαμβάνῃ 400 ὑπέρπυρα ἐξ ἀξίας σίτου, ὄφειλεν ὅμως εἰς ταύτην 1870, ἔμεινε χρεώστης πρὸς τὴν μονὴν 1470 ὑπερπύρων. Πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ χρέους του τούτου, ὁ ὀφειλέτης παρεχώρησε πρὸς τὴν δανείστριαν γενικὴν ὑποθήκην ἐπὶ τῆς περιουσίας του: *ὁμπλιγάρωντας μὲ ἐμένα [καὶ τὰ] καλλὰ μου*, ἀναγνωρίσας εἰς τὴν μονὴν τὸ δικαίωμα, ὅπερ ἄλλως τε καὶ ἐκ τοῦ νόμου εἶχεν, ὅπως *πλερόνεται μὲ τὴν στράτα τοῦ Γασιάλδου*, ἥτοι ὅπως κάμη ἐκτέλεσιν τοῦ συμβολαίου, κατὰ τὴν ὁρθὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἐκδότου, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 143, 5. Περὶ γασιάλδου γίνεται λόγος καὶ ἐν Λ. ΖΩΗ, *Ἐγγράφα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος*

ἐκ τοῦ Ἀρχείου Ζακύνθου, 2, σελ. ιζ', στίχ. 24, ἐν Byzant. Neugriechische Jahrbücher, 13, 1937. Ὁ Κουρῖνος ὅμως δὲν ἐξεπλήρωσε τὴν ὑποχρέωσίν του καὶ διὰ τοῦτο, καθὼς φαίνεται, ἐγένετο χρῆσις τῆς σιράτας τοῦ Γαστάλδου ἐπὶ τοῦ μεγάλου περιβολίου, ὅπερ ἐν τῷ μεταξὺ δὲν ἠδυνήθη, ἂν ὑποτεθῇ ὅτι καὶ εἰς τοῦτο θὰ κατέφευγε, νὰ πωλήσῃ διότι ἐστερεῖτο τῆς ἐλευθέρως διαθέσεως τῆς περιουσίας του, ἅτε ὑποθεῖς ταύτην εἰς τὴν μονήν, ἣτις, ἐπομένη τῇ ρήτηρι τοῦ συμβολαίου, ἐπέβαλε κατάσχεσιν ἐπὶ τῆς περιουσίας του. Διὰ τοῦτο ὅπισθεν τοῦ διφύλλου ἐγγράφου ἀναγινώσκεται διὰ νεωτέρας χειρὸς ἡ σημείωσις: *Ἰστρουμέντο διὰ τὸ μέγαλον περιβόλι τὰ φέντη Κουρείνω*, τὸ ὁποῖον παρέχει λαβὴν εἰς τὸν ὀξυνούστατον ἐκδότην, ὅπως ἐξαγάγῃ τὸ ὀρθὸν καὶ κατ' ἐμέ συμπέρασμα ὅτι: «Ἐπειδὴ δὲν γίνεται λόγος εἰς τὸ παρὸν συμβόλαιον διὰ τὸ μέγαλον περιβόλι, διὰ τοῦτο ὑποθέτω ὅτι ὁ Κουρῖνος κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν εὐγενῶν δὲν ἐξεπλήρωσε τὴν ὑποχρέωσίν του εἰς τὸ μοναστήρι, καὶ θὰ περιῆλθε διὰ τοῦτο τὸ περιβόλι εἰς τὸ Ἀρέτι». Βλέπε καὶ τὸ συμβόλαιον LXXIX (τοῦ ἔτους 1638), ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 207 καθὼς καὶ τὴν ἀκριβῆ τούτου ἐρμηνείαν ὑπὸ τοῦ ἐκδότου ἐν σελίδι 209. Ἐπίσης, καίπερ ἐμμέσως μαρτυροῦν, τὸ ἐγγράφον LXXXII, σελ. 215 (τοῦ ἔτους 1639).

Θὰ ἦτο ὅμως ἄστοχον νὰ δεχθῶμεν, ὅτι τόσον ἐπὶ τῆς γενικῆς ὑποθήκης, ὅσον καὶ ἐπὶ τῆς fiducia πρόκειται περὶ κατ' ἐπηρεασμὸν ἐπιβολῆς ξένων θεσμῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα, οὗς αὕτη ἔσπευσεν ἀβασανίστως καὶ ὡς ἀπὸ μηχανῆς Θεὸν ν' ἀποδεχθῇ. Διότι πρὸς ἀμφοτέρους τὸ περὶ δικαίου αἶσθημα ἐν Ἑλλάδι ἦτο οἰκεῖον. Τοῦτο εἶναι αὐταπόδεικτον ἂν ἀναλογισθῶμεν ὅτι ἡ γενικὴ ὑποθήκη ἦτο οἰκεία εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, καίπερ οὐχὶ ὑφ' οἷαν μορφήν γίνεται ἡ ἐφαρμογὴ τῆς κατὰ τὸ ἰταλικὸν δίκαιον εἰς τὰ μνημονευόμενα ἐγγράφα, ἐκ τοῦ ἰουστινιανείου δικαίου, τὸ ὁποῖον ἐκωδικοποίησε τὸ ἐξ ἐλληνικῆς ἐπιδράσεως διαμορφωθὲν ρωμαϊκὸν (L. MITTEIS, *Römisches Privatrecht bis auf die Zeit Diokletians*, Leipzig 1908, σελ. 19 ἐπ. καὶ ὑποσημείωσιν), ἡ δὲ fiducia, καίπερ καὶ αὕτη οὐχὶ ὡς ἡ γερμανοῖταλική, ὅπως καὶ οὐχὶ ἀκριβῶς ὡς ἡ ρωμαϊκή, ἐπὶ μακρὸν ἠσκήθη διευκολύνουσα τὰς πιστωτικὰς συναλλαγὰς, εἴτε ὡς *πρᾶσις ἐπὶ λύσει* κατὰ τὴν ὀρολογίαν τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ (Π. ΠΑΠΠΟΥΛΙΑ, *Ἡ ἐμπράγματος ἀσφάλεια κατὰ τὸ ἐλληνικὸν καὶ τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον*, Λειψία 1909, σελ. 28 ἐπ.), εἴτε ὡς *ὦνῃ ἐπὶ πίστει* κατὰ τὴν ὀρολογίαν τοῦ ἐλληνιστικοῦ δικαίου (L. MITTEIS, *Grundzüge und Chrestomathie der Papyruskunde*, Leipzig II, 1, 1912, σελ. 135 ἐπ.· O. GRADENWITZ, *Ὦνῃ ἐπὶ πίστει*, Leipzig 1905. Ὅρα γενικῶς καὶ Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, *Ἱστορία καὶ Εἰσηγήσεις τοῦ ρωμαϊκοῦ Δικαίου*, Ἀθῆναι 1944, § 89, σελ. 676 ἐπ. καὶ 686). Πρόσφορον ἐπομένως παρεῖχετο ἔδαφος ἵνα ριζοβολήσουν ἀμφοτέρω οἱ θεσμοί. Μήπως, ἄλλως τε, λεκτικῶς, καίτοι εἰς νεοελληνικήν, οἷονεὶ ἀνεπιγνώστως, δὲν χρησιμοποιεῖται ἡ φρασεολογία τῶν ἐλλήνιστικῶν χρόνων ἐπὶ γενικῆς ὑποθήκης εἰς τὰ ἀνωτέρω ἐγγράφα; Βλέπε P. LONDON, I, σελ. 202 (N° 133), στίχ. 66: *ἅπαντα ἐαντῶν τὰ ὑπάρχ(οντα) καὶ τὰ ὑπάρχοντα* P. MONAC, 14, στίχ. 96 ἐπ.: *πάντα τὰ ὄντα αὐτοῖς καὶ ἐσόμενα πράγματα*.

Ὡς ἐλέχθη καὶ ἐξ ἀφορμῆς τοῦ προγενεστέρου ἐγγράφου 24 δὲν εἶναι δυνατόν, ἐφ' ὅσον δὲν κατέχομεν τὸ πλήρες γενεαλογικὸν δένδρον τῆς οἰκογενείας Μπάου, νὰ γνωρίζωμεν ποία ἡ σχέσις μεταξὺ Κωνσταντίνου καὶ Κωνσταντάκη Μπάου καὶ ἂν ὁ δεύτερος εἶναι ἐπὶ θυγατρὶ ἢ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸς τοῦ πρώτου. Ἀπεφάνθη ὑπὲρ τῆς δευτέρας ἐκδοχῆς, καίτοι τὸ συμπέρασμα εἶναι μᾶλλον αὐθαίρετον. Διότι δὲν ἀποκλείεται ἡ πρώτη νὰ εἶναι ἡ ὀρθότερα. Ὅποτε πρέπει νὰ ἀχθῶμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸν Κωνσταντῖνον Γρυπάρην ἐκληρονόμησεν ἡ σύζυγος τοῦ Κωνσταντάκη Ἰωάννου Γρυπάρη, τοῦ δανειστοῦ, καὶ ἡ Μαροῦσα σύζυγος Ι. Πιτάρη· ὅτι κατὰ τὴν διανομὴν τῆς περιουσίας τοῦ ἀποβιώσαντος πατρός των, ἡ Μαροῦσα, πρὸς ἰσοφαρισμὸν τοῦ μέρους τῶν ἀκινήτων, ἢ τῶν ἀκινήτων ἅτινα ἔλαχον εἰς αὐτήν, ἀνέλαβε νὰ καταβάλλῃ τὸ πρὸς τὸν σύζυγον τῆς ἐτέρας ἀδελφῆς τῆς Κωνσταντάκη Ἰωάννου Μπάου χρέος, ὅπερ ὄντως συνέβη διὰ τῶν ἐν σελίδι 2 καὶ 3 καταβολῶν ἐκ μέρους αὐτῆς τε καὶ τοῦ συζύγου τῆς Ἰ. Πιτάρη.

Ἐκ τῶν σημειώσεων τῶν σελίδων 2 καὶ 3 προκύπτει, ὅτι ἡ κληρονόμος τοῦ Κωνσταντίνου Μπάου, θυγάτηρ αὐτοῦ Μαροῦσα καὶ ὁ σύζυγος αὐτῆς Ἰ. Πιτάρης, ἐνεργοῦσι τὰς ἔναντι τοῦ χρέους τοῦ πατρός των καταβολὰς πρὸς τὸν Α. Γρυπάρην. Ἄρα οὗτος εἶναι ἐκδοχὺς τῆς ἀπαιτήσεως αὐτῆς τοῦ Κωνσταντάκη Ἰωάννου Μπάου. Ἡ εἰς αὐτὸν δὲ ἐκχώρησις δυνατόν νὰ ἐγένετο εἴτε τίτλῳ πωλήσεως, εἴτε τίτλῳ προικός. Τὸ δεύτερον εἶναι λίαν πιθανόν, δεδομένου ὅτι ἀπὸ τῆς συνάψεως τοῦ δανείου ἐν ἔτει 1822 μέχρι τῆς πρώτης ὑπὸ τοῦ Ἰ. Πιτάρη γενομένης ἔναντι τῆς ὀφειλῆς καταβολῆς ἐν ἔτει 1838 (στίχ. 4 σελίδος 2) μεσολαβοῦν 18 ἔτη, καθ' ἃ ἡ τυχὸν ὑπάρχουσα ἤδη ἐν ζωῇ ἐν ἔτει 1822 θυγάτηρ τοῦ Κωνσταντάκη Ἰωάννου Μπάου εἶχεν ἔλθει εἰς ὥριμον ἡλικίαν καὶ δὲν ἀποκλείεται νὰ ὑπανδρεύθῃ καὶ δὴ τὸν Α. Γρυπάρην.

Πάντως μέχρι τῆς 3 Ἀπριλίου 1850 ὁ Ἰ. Πιτάρης καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Μαροῦσα, ἐνήργησαν πέντε καταβολὰς πρὸς τὸν Α. Γρυπάρην ἔναντι τοῦ χρέους (σελ. 2 καὶ 3). Συμφώνως πρὸς συνήθειαν κρατήσασαν δι' ὅλης τῆς ἱστορίας τοῦ ἐλληνικοῦ δικαίου, ἡ ἐκάστοτε πληρωμὴ ἐσημειώθη ἐπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ χρεωστικοῦ ἐγγράφου. Βλέπε 16, 20. Ἐπίσης Μ. Α. ΚΑΛΙΝΔΕΡΗ, *Τὰ λυτὰ ἐγγραφα τῆς δημοτικῆς Βιβλιοθήκης Κοζάνης, 1676-1808*, Θεσσαλονίκη 1951, σελ. 8, στίχ. 25-28: *Ἐδόθησαν καὶ τὰ χίλια γρό[σια].... καὶ τὸ ὅσον ἔκαμε δεδουλευμ[ένον] αὐτῶν διάφορον καὶ ἐπεράσθησαν ὀπισθεν τῆς ὁμολογίας τῆς....*, καθὼς καὶ Σ. ΣΚΟΠΕΤΕΑ, ἔνθ' ἄνωτ. XLVI, τοῦ ἔτους 1782-1785, στίχ. 21-26, ἐν οἷς ἀναγράφεται ἡ γενομένη καταβολὴ τῆς ὀφειλῆς. Τὴν σημείωσιν δὲ περὶ τῆς καταβολῆς ἔγραψε τὴν μὲν πρώτην φορὰν ὁ Ἰ. Πιτάρης (σελ. 2^α στίχ. 1-5), πάσας δὲ τὰς ὑπολοίπους ὁ Α. Γρυπάρης.

1 διὰ τῆς παρούσης μου ὁμολογίας καὶ καθολικῆς ἀποδείξεως φανερώνω καὶ ὁμολογῶ ὅτι ἔλαβον παρὰ